

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2024. május 8.

TÖRTÉNELEM

KÖZÉPSZINTŰ ÍRÁSBELI VIZSGA

JAVÍTÁSI-ÉRTÉKELÉSI ÚTMUTATÓ

OKTATÁSI HIVATAL

Útmutató az írásbeli vizsgafeladatok javításához

A dolgozatot **piros színű tollal kell javítani az alábbiak szerint.**

- | | |
|--|-------|
| 1. Jó válasz | ✓ |
| 2. Hiány(osság) | √ |
| 3. Nem tartozik a megoldáshoz, túllépi a terjedelmet | [] |
| 4. Hiba, tartalmi tévedés (aláhúzás egy vonallal) | _____ |
| 5. Értelmetlen szöveg; logikai, nyelvhelyességi probléma
(aláhúzás hullámos vonallal) | ~~~~~ |
| 6. Súlyos helyesírási hiba (aláhúzás két vonallal) | ===== |

(Súlyos helyesírási hiba:

- a mássalhangzók időtartamának hibás jelölése,
- az összeolvadás, a hasonulás és a kiesés hibás írásmódja,
- kis és nagy kezdőbetű tévesztése,
- igekötős igék hibás egybe-, illetve különírása,
- az ly-j tévesztése.)

A feladatok egyes részeinek megoldásáért járó **részpontszámokat** is írja a dolgozatra!

I. Az egyszerű, rövid választ igénylő feladatok javítása, értékelése

Értékelési alapelv, hogy a javítási-értékelési útmutatóban szereplő válaszelemeket kell jó válaszként elfogadni.

Ahol az útmutató egy konkrét feladatnál úgy fogalmaz, hogy *a válasz más megfogalmazásban is elfogadható*, ott minden olyan megoldást el kell fogadni, amely tartalmilag megegyezik a megadott válasszal. Ahol az útmutató egy konkrét feladatnál úgy fogalmaz, hogy *más helyes válasz is elfogadható*, ott bármely olyan választ el kell fogadni, amely szakmailag helyes.

Azoknál a feladatoknál, ahol több válaszelem közül kell a jó megoldást kiválasztani, ott az összes válaszelem aláhúzása, megjelölése esetén a válasz nem értékelhető. Ha egy feladat meghatározza a válaszban elvárt elem(ek) számát, és a vizsgázó ennél többet jelöl meg (de nem az összeset), akkor a megoldás sorrendjében kell értékelni.

Amennyiben a személyek, topográfiai adatok és fogalmak neveinek esetében egyértelmű, hogy a pontatlan írás helyesírási és nem szakmai hibának tekinthető, helyes válaszként kell értékelni.

A megoldásokért az előírt maximális pontot meghaladó „jutalompont” nem adható.

Hibás vagy hiányzó válaszelemek miatt pontot levonni nem szabad.

A javítási-értékelési útmutatótól csak **különösen indokolt esetben lehet eltérni**. Az eltérések okát a javítónak külön szöveges magyarázattal kell indokolnia.

Pontozás

Jó válasz/válaszelem:	0,5 vagy 1 pont (a javítási-értékelési útmutatóban feltüntetettek szerint)
Rossz válasz:	0 pont
Hiányzó válasz:	0 pont

Kizárólag azokra a válaszelemekre lehet 0,5 pontot adni, amelyeket az útmutató külön is megjelöl.

Az útmutatóban megadott pontszám egy-egy eleme tovább már nem bontható.

A konkrét feladatokban az egyes feladatrészek pontjainak összesítése során kapott pontszámot nem kell kerekíteni (lehet pl. 3,5 pont).

A feladatok után található téglalapok közül a bal oldaliban a feladatra adható maximális pontszám van, a **jobb oldali téglalapba kell beírni a vizsgázó által elért pontszámot**.

Az egyszerű, rövid feladatok összpontszámát a feladatlap utolsó oldalán az összesítő táblázat megfelelő rovataiba be kell írni.

Ha az **egyszerű, rövid feladatok összpontszáma** egész szám, akkor nincs teendő, ha törtszám, akkor a matematika szabályai szerint **egész számra kell kerekíteni** (pl. 23,5 pont kerekítve 24 pont).

II. A szöveges (kifejtendő) feladatok javítása, értékelése

1. A feladatválasztás

Összesen **kettő** feladat értékelhető:

egy **egyetemes** történelemre vonatkozó **rövid** feladat,

egy **magyar** történelemre vonatkozó **hosszú** feladat.

A két feladatnak **különböző korszakokra** kell vonatkoznia.

Az előírásnak nem megfelelő feladatválasztás esetén a következők szerint kell eljárni:

– ha a vizsgázó **két** szöveges (kifejtendő) feladatot oldott meg, de **választása** a korszakok vagy a feladattípusok tekintetében **rossz**, akkor úgy kell értékelni, hogy a legkisebb pontvesztés érje, vagyis mindkét megoldását ki kell javítani, és a magasabb pontszámút kell figyelembe venni;

– ha a vizsgázó **kettőnél több** szöveges (kifejtendő) feladatot oldott meg, de egyértelműen **jelölte választását** a feladatok előtti táblázatban, akkor a megjelölt feladatok megoldásait kell kijavítani és a pontszámukat figyelembe venni;

– ha a vizsgázó **kettőnél több** szöveges (kifejtendő) feladatot oldott meg, és **nem jelölte** egyértelműen **választását** a feladatok előtti táblázatban, akkor a legkisebb sorszámú megoldott feladattól indulva, a jó választás szabályai alapján emelkedő számsorrendben kell a feladatokat értékelni, vagyis pl. az összes szöveges feladat megoldása esetén a 13. és a 16. feladat megoldásait kell kijavítani és a pontszámukat figyelembe venni.

Minden megkezdett feladat megoldottnak minősül, ha a tanuló nem jelezte egyértelműen ennek ellenkezőjét.

2. A feladatok értékelése, pontozása

A szöveges feladatok értékelését – az értékelési szempontokat, valamint a hozzájuk rendelhető tartalmakat megadó – a **javítási-értékelési útmutató alapján** kell elvégezni. Az egyes szempontok szerint elért pontszámokat a feladatlapon a kipontozott helyek után található táblázatba kell írni, majd ki kell számítani a vizsgapontszámot (mely közép szinten azonos az összpontszámmal).

a) Feladatmegértés

2 pont akkor adandó, ha a vizsgázó az <i>Ismeretszerzés, források használata és a Történelmi gondolkodás és történelmi ismeretek</i> szempontokra adható pontok legalább felét megszerezte.
--

1 pont akkor adandó, ha a vizsgázó az <i>Ismeretszerzés, források használata és a Történelmi gondolkodás és történelmi ismeretek</i> szempontokra adható pontoknak kevesebb mint a felét szerezte meg, de legalább 1 pontot szerzett ezen szempontok valamelyikére.
--

0 pont akkor adandó, ha a vizsgázó az <i>Ismeretszerzés, források használata és a Történelmi gondolkodás és történelmi ismeretek</i> szempontokra nem szerzett pontot.

Ha a feladatmegértés pontszáma 0, akkor a feladat összpontszáma is csak 0 lehet.

b) Tájékozódás térben és időben

Az útmutató az ehhez az értékelési szemponthoz tartozó tartalmi elemeket „T”-vel jelöli.

A rövid esszénél együtt kell pontozni a térbeli és az időbeli elemeket (T), a hosszú esszénél külön (T1 és T2). Amennyiben az útmutató példákat sorol fel, akkor a felsorolt példák közül a megadott számú vagy azoktól eltérő más helyes megoldás(ok) ér(nek) pontot.

2 pont akkor adandó, ha a megadott számú helyes elem szerepel a vizsgázó dolgozatában.

1 pont akkor adandó, ha a megadott számú elem közül legalább egy hiányzik, de legalább egy szerepel.

0 pont akkor adandó, ha nincs helyes térbeli és/vagy időbeli elem.

A rövid esszénél a térbeli és időbeli elemekre maximálisan 1-1 pont, a hosszú esszénél 2-2 pont adható.

A javító a tanuló megoldásának konkrét helyén egyértelmű jelöléssel jelzi a helyes (✓*Tidő*, illetve ✓*Tér*), illetve a hibás megoldást (aláhúzás).

c) Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása

Az útmutató az ehhez az értékelési szemponthoz tartozó tartalmi elemeket „K”-val jelöli.

A rövid esszénél az általános és konkrét történelmi fogalmakra (K1) 0, 1 vagy 2 pont adható. Az útmutató négy fogalom szakszerű használatát várja el. A megadott fogalmak példaként értelmezendők.

2 pont akkor adandó, ha legalább három szakszerűen használt fogalom van a vizsgázó esszéjében.

1 pont akkor adandó, ha egy vagy két szakszerűen használt fogalom van a vizsgázó esszéjében.

0 pont akkor adandó, ha nincs egy szakszerűen használt fogalom sem a vizsgázó esszéjében.
--

A javító a tanuló megoldásának konkrét helyén egyértelmű jelöléssel jelzi a helyes (✓), illetve a hibás (aláhúzás) fogalomhasználatot.

A hosszú esszénél külön kell pontozni az ún. általános (K1) és a konkrét (K2) történelmi fogalmakat. A 0, 1, illetve 2 pont a rövid esszénél említett elvek szerint adható, s a vizsgázó megoldását is ugyanolyan jelöléssel kell ellátni.

A szövegalkotás minőségére és a nyelvhelyességre a rövid (K2) és a hosszú esszénél (K3) is 0, 1 vagy 2 pont adható.

2 pont akkor adandó, ha a fogalmazás értelmes mondatokból álló, logikusan szerkesztett szöveg, melyben nincs egynél több súlyos nyelvhelyességi vagy súlyos helyesírási hiba.
1 pont akkor adandó, ha a szöveg rosszul szerkesztett, aránytalan, hiányos, vagy ha több nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát tartalmaz.
0 pont akkor adandó, ha a megoldás csupán szavakból álló vázlat, nincsenek benne összefüggő mondatok, vagy ha a szövegben sok súlyos nyelvhelyességi és súlyos helyesírási hiba van.

d) Ismeretszerzés, források használata, történelmi gondolkodás és történelmi ismeretek

Az *Ismeretszerzés, források használata* (az útmutatóban „F”-vel jelölve) és a *Történelmi gondolkodás és történelmi ismeretek* (az útmutatóban „E”-vel jelölve) értékelési szempontok pontozása azonos elvek alapján történik. A tartalmi válaszelemek két részből állnak: valamilyen tény **rögzítése** és ehhez kapcsolódó **megállapítás** (bármilyen ok-okozati vagy egyéb, a rögzített állításhoz kapcsolódó összefüggés). A tartalmi elemeknél zárójelben szereplő példák (a „pl.” rövidítéssel kezdődő tartalmi elemek) azt jelzik, hogy az ott **felsoroltak bármelyike, illetve azokon kívül más helyes válaszelem is elfogadható**. A példák közül tehát elég egyet leírni a maximális pontszám eléréséhez. Egy helyes elem rögzítésére 1 pont, a hozzá tartozó helyes megállapításra 2 pont jár (a megállapításra 1 pont is adható, amennyiben a vizsgázó megállapítása túl sematikus, nem lényegre törő vagy pontatlan) az alábbiak szerint:

3 pont akkor adandó, ha a vizsgázó helyesen rögzített egy tényt, és hozzá kapcsolódó helyes megállapítást tett.
2 pont akkor adandó, ha a vizsgázó nem rögzített helyesen tényt, de helyes megállapítást tett, vagy ha helyesen rögzített egy tényt, de a megállapítása túl sematikus, nem lényegre törő, pontatlan.
1 pont akkor adandó, ha a vizsgázó helyesen rögzített egy tényt, de nem tett megállapítást, vagy ha nem rögzített helyesen tényt, és a megállapítása túl sematikus, nem lényegre törő, pontatlan.
0 pont akkor adandó, ha a vizsgázó nem rögzített helyesen tényt, és helyes megállapítást sem tett.

Egy-egy ismeret vagy összefüggés több helyen is szerepelhet példaként az útmutatóban, de minden elemre csak egy szempontnál adható pont.

A javító az esszé konkrét helyén egyértelmű jelöléssel (pl. ✓F1 ha az egyik elem található meg az adott szövegrészben; ✓✓F1 ha a rögzítés és a megállapítás is megtalálható az adott szövegrészben; ✓F1 és ✓E1 külön jelölve, ha a rögzítés és a megállapítás nem közvetlenül egymás után található meg, hanem az esszé két különböző részén) jelzi a helyes, illetve – aláhúzással – a hibás megoldásokat.

Ugyanígy kell jelölni a *Történelmi gondolkodás és történelmi ismeretekre* adott részpontokat (pl. ✓E1).

3. A szöveges feladatok terjedelme

Fontos szövegalkotási kompetencia, hogy a vizsgázó a gondolatait az előre meghatározott terjedelem keretei között fejtse ki. Indokolt esetben a kipontozott helyen megkezdett gondolat – rövid feladatoknál 2-3 sorban, hosszú feladatoknál 4-5 sorban – befejezhető, és az abban szereplő válaszelemek is értékelhetők. A további sorokban szereplő válaszelemek nem értékelhetők.

4. A szöveges feladatok pontszámainak összesítése

A részletes javítás elvégzése után a feladatonkénti vizsgapontokat a feladatsor hátlapján levő táblázatba át kell vezetni, majd ott összesíteni.

III. A feladatlap összpontszámának megállapítása

Az I. és a II. összetevőben elért pontszámokat összegezni kell.

I. EGYSZERŰ, RÖVID VÁLASZT IGÉNYLŐ FELADATOK

1. Kereszténység (Elemenként 1 pont, összesen 4 pont.)

Állítások	Helyszín sorszáma
a) Ebben a városban a hagyomány szerint Szent Péter volt az első püspök.	4.
b) Jézus halálának és az első keresztény közösség kialakulásának helyszíne.	2.
c) A város a nevét alapítójáról, a keresztény vallás gyakorlását engedélyező császárról kapta.	1.

d) (Szent) Pál (apostol)

2. Az iszlám és az arab terjeszkedés (Elemenként 1 pont, összesen 4 pont.)

- a) Poitiers
b) Jeruzsálem
c) Mekka
d)

1.	2.	3.
c	b	a

A helyes sorrend: 1 pont.

3. Hunyadi Mátyás. (Elemenként 1 pont, összesen 4 pont.)

- a) A török elleni harcok (elhanyagolása). *(A válasz más megfogalmazásban is elfogadható, amennyiben utal a törökkel való szembenállásra.)*
b) 2.
c) 3.
d) 1.

4. A barokk stílus (Elemenként 1 pont, összesen 4 pont.)

- a) 1.
b) 3.
c) 3.
d) ellenreformáció / katolikus megújulás (Elfogadható még: rekatolizáció.)

5. Rákóczi-szabadságharc (Elemenként 1 pont, összesen 4 pont.)

a)

1.	2.	3.
C	B	A

A helyes sorrend: 1 pont.

b) 2.

c) trónfosztás / detronizáció

d) Bízott a folytatás lehetőségében. / Nem akart hűségesküt tenni. / Kitarzott elvei mellett. / Nem ismerte el a Habsburgok uralmát. / Az erdélyi fejedelmi címet nem tarthatta meg. *(A helyes válasz más megfogalmazásban is elfogadható. Más helyes válasz is elfogadható.)*

6. Ipari forradalom (Elemenként 1 pont, összesen 4 pont.)

- a) gyár
b) 1., 4.
c) gőzgép

7. A reformkori Magyarország gazdasága (komplex tesztfeladat) (Elemenként 1 pont, összesen 6 pont.)

- a) Vaskapu
- b) Fiume
- c) vasút / gőzmozdony; gőzhajó(zás) *(A pontosvesszővel elválasztott válaszok fordított sorrendben is elfogadhatók.)*
- d) Összeköttetést akartak biztosítani a tengerekkel / az európai kereskedelemmel. / A mezőgazdasági termékek kivitele könnyebbé vált. *(A válasz más megfogalmazásban is elfogadható.)*
- e) Az örökös tartományoktól való függés lazítása volt a cél. / Magyarország önállóságát akarták növelni / kiszolgáltatottságát akarták csökkenteni. *(A válasz más megfogalmazásban is elfogadható.)*

8. A Horthy-korszak ideológiája (Elemenként 1 pont, összesen 4 pont.)

- a) a trianoni béke(diktátum aláírása) / (a történelmi) Magyarország szétesése *(A válasz más megfogalmazásban is elfogadható.)*
- b) kommunizmus / marxizmus / bolsevizmus
- c) 3.
- d) 1.

9. Az első világháború (Elemenként 1 pont, összesen 4 pont.)

- a) Oroszország / Orosz Birodalom
- b) Franciaország / Francia Köztársaság
- c) Olaszország / Olasz Királyság
- d) antant

10. Németország újraegyesítése (Elemenként 1 pont, összesen 4 pont.)

- a) KGST
- b) Varsói Szerződés
- c) 2.
- d) 2.

11. A Kádár-korszak társadalma (Elemenként 1 pont, összesen 4 pont.)

- a) 2.
- b) 2., 4.
- c) A mezőgazdaság fejlesztését / fejlődését várták ettől. / A téeszítés gépesítéssel / műtrágya használatával járt. / Anyagilag ösztönözték a termelőszövetkezetekben végzett munkát. *(A válasz más megfogalmazásban is elfogadható.)*

12. Demográfiai változások Magyarországon (Elemenként 1 pont, összesen 4 pont.)

Állítás	A nyíl sorszáma
a) Az egyre inkább terjedő dohányzás, alkoholizmus és az öngyilkosságok számának növekedése elkezdett hatást gyakorolni a népesedési adatokra.	3.
b) A szigorú abortusztilalom és a gyermektelenek megadóztatása éreztette hatását.	1.
c) Csökkenni kezdett a népesség.	5.
d) Egy nagy létszámú nemzedék tagjai váltak ekkor szülőkké.	4.

II. SZÖVEGES, KIFEJTENDŐ FELADATOK

13. Az angol alkotmányos monarchia

(rövid)

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően a parlament szerepét mutatja be az angol alkotmányos monarchia működésében. A válasz a forrás felhasználásával lényegi összefüggéseket tár fel.	0–2
Tájékozódás térben és időben	T Rögzíti, hogy a Jognyilatkozatot 1689-ben adták ki, és rögzíti a téma egy térbeli elemét (pl. London Anglia fővárosa, Anglia és Skócia egyesült, létrejött Nagy-Britannia / az Egyesült Királyság, a képviselőket választókerületekben választották).	0–2
Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása	K1 Szakszerűen használja a következő általános és konkrét történelmi fogalmakat: pl. Jognyilatkozat, alkotmányos monarchia, parlament, választójog.	0–2
	K2 A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0–2
Ismeretszerzés, források használata	F Rögzíti, hogy az angol parlament (alsóháza) szabadon választott testület volt, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. cenzusos választójog volt érvényben; csak férfiaknak volt választójoga, a többségi rendszer érvényesült; két párt alakult ki; a felsőház / Lordok Háza továbbra is a főnemesek / főpapok testülete maradt; ezzel érvényesült a népfelség / népképviselő elve).	0–3
Történelmi gondolkodás és történelmi ismeretek	E1 Rögzíti, hogy a parlament hozta a törvényeket, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. ehhez a király hozzájárulása kellett; a legfontosabb az adók / a költségvetés megszavazása volt; a törvények végrehajtása kötelező volt; a Lordok Házának vétőjoga volt).	0–3
	E2 Rögzíti, hogy a parlament ellenőrizte a végrehajtást / a kormányt/ a kormány a parlamentnek volt felelős, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. a király szerepe jelképeessé vált; kialakult a miniszterelnöki tisztség; a többségi párt alakított kormányt; a parlament le is válthatta a kormányt; ezt felelős végrehajtó hatalomnak / kormánynak nevezzük; megtörtént a hatalmi ágak elválasztása).	0–3
<i>Ugyanaz a válasz nem fogadható el két külön tartalmi elem (forráshasználat, történelmi gondolkodás és történelmi ismeretek) pontozásánál is.</i>		
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM / VIZSGAPONT		17

14. A második világháború kirobbanása (rövid)

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően Lengyelország 1939 szeptemberében történt megtámadását mutatja be. A válasz a forrás felhasználásával lényegi összefüggéseket tár fel.	0–2
Tájékozódás térben és időben	T Rögzíti, hogy a második világháború kirobbanása / a Lengyelország elleni német támadás 1939. szeptember 1-jén történt, és rögzíti, hogy Németország és a Szovjetunió felosztotta egymás közt Lengyelországot.	0–2
Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása	K1 Szakszerűen használja a következő általános és konkrét történelmi fogalmakat: pl. Molotov–Ribbentrop-paktum, világháború, hadsereg, hadüzenet.	0–2
	K2 A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0–2
Ismeretszerzés, források használata	F Rögzíti a forrás egy lényegi elemét (pl. a karikatúra Hitler és Sztálin szövetségét / a Molotov–Ribbentrop-paktumot gúnyolja), <i>vagy</i> utal arra, hogy Németország és a Szovjetunió közösen győzte le Lengyelországot, és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. a két egymással ellentétes / szélsőséges ideológiát képviselő diktátor együttműködése meglepetést okozott; Lengyelország felosztását a megnemtámadási szerződés titkos záradéka tartalmazta; Hitler el akarta kerülni a kétfrontos háborút).	0–3
Történelmi gondolkodás és történelmi ismeretek	E1 Rögzíti, hogy Németország hadüzenet nélkül megtámadta Lengyelországot / Németország Lengyelország elleni támadásával kirobbant a második világháború, és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. a támadást német provokáció előzte meg; Lengyelország nem tudott sokáig védekezni a jóval fejlettebb német sereggel / a több irányból érkező támadással szemben; a lengyel kormány elmenekült; Lengyelország német–szovjet megszállás alá került).	0–3
	E2 Rögzíti, hogy Nagy-Britannia és Franciaország hadat üzent Németországnak, de nem támadta meg, és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. ezt nevezzük „furcsa háborúnak”; a két hatalom korábban védelmet ígért Lengyelországnak; a brit kormány korábban is a világháború elkerülésében bízva engedte Németország terjeszkedését).	0–3
<i>Ugyanaz a válasz nem fogadható el két külön tartalmi elem (forráshasználat, történelmi gondolkodás és történelmi ismeretek) pontozásánál is.</i>		
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM / VIZSGAPONT		17

15. Az Erdélyi Fejedelemség etnikai és vallási viszonyai		(hosszú)
Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően az önálló Erdélyi Fejedelemség etnikai és vallási viszonyait mutatja be. A válasz a források felhasználásával lényegi összefüggéseket tár fel.	0–2
Tájékozódás térben és időben	T1 Rögzíti, hogy az önálló Erdélyi Fejedelemség a 16. században jött létre, vagy rögzíti, hogy az 1568-as országgyűlésen vallási türelmet mondtak ki.	0–2
	T2 Rögzít egy térbeli elemet a témához kapcsolódóan (pl. a Szászföld Erdély déli részén / a Székelyföld Erdély keleti részén helyezkedett el, a Partium területe is a fejedelemséghez tartozott, a szászok / székelyek közigazgatási egységei a székek voltak, a magyarok vármegyékbe szerveződtek, a románok elszórtaan éltek Erdély területén, a románok a Balkán felől érkeztek).	0–2
Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása	K1 Szakszerűen használja a következő általános történelmi fogalmakat: pl. nép / etnikum, betelepítés / betelepülés, vallás / egyház, város.	0–2
	K2 Szakszerűen használja a következő konkrét történelmi fogalmakat: pl. rend / rendi nemzet, kiváltság / országgyűlés, reformáció, vallási türelme.	0–2
	K3 A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0–2
Ismeretszerzés, források használata	F1 Rögzít egy lényeges tény a forrás alapján (pl. a székelyek jelentős fegyveres erővel rendelkeztek, katonai szolgálattal tartoztak a fejedelemnek, saját törvényeik / kiváltságaik voltak), és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. a székelyek határőri feladatokat láttak el; a székely előkelők a lovas katonák / lófők voltak; a székely előkelők alkották Erdély egyik rendi nemzetét; a székely közemberek szabad parasztok voltak / jobbágyi sorba süllyedtek; a székelyek többsége katolikus maradt; a székelyek egy része református / unitárius volt; a székelyek magyar nyelvűek / etnikumúak voltak).	0–3
	F2 Rögzít egy lényeges tény a forrás alapján (pl. a szászok városokban laktak; a szász városoknak jelentős jövedelmei származtak a kereskedelemről), és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. a szászokat hospesként telepítették be a középkorban; a szászok vezetői a kereskedők / patríciusok voltak; a szászok területi autonómiával / a városi polgárokhoz hasonló jogokkal rendelkeztek; többségük evangélikus volt; német nyelvűek voltak; ők alkották Erdély egyik rendi nemzetét).	0–3
	F3 Rögzít egy lényeges tény a forrás alapján (pl. a magyar előkelők nemesek / földbirtokosok voltak; vezető szerepük volt Erdély szellemi / politikai életében), és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. kiváltságaik megegyeztek a magyarországi nemesek kiváltságaival; jobbágyokkal rendelkeztek; részben a Partium területén éltek; jellemzően a református – és részben az unitárius – felekezethez tartoztak; a magyar nemesek alkották Erdély egyik rendi nemzetét; a forrás csak a nemeseket tekinti a magyar nemzet tagjainak).	0–3

Történelmi gondolkodás és történelmi ismeretek	E1 Rögzíti Erdély etnikai sokszínűségét, és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. három etnikum: a magyar, a német és a román alkotta a lakosságot; három rendi nemzet alakult ki; a rendi szerveződés / az etnikai tagolódás részben egybeesett az etnikumokkal / a felekezetekkel; a rendi nemzetek küldhettek követeket az országgyűlésre; a rendi nemzetek területi önkormányzatokkal rendelkeztek).	0–3
	E2 Rögzíti, hogy Erdélyben vallási türelmet vezettek be, és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. ezzel el akarták kerülni a vallásháborút; stabilizálni akarták a két birodalom között elhelyezkedő Erdély belső viszonyait; a 17. században a fejedelmek a kálvinista felekezetet támogatták), vagy felsorolja a négy bevett felekezetet (katolikus, református, evangélikus, unitárius).	0–3
	E3 Rögzíti, hogy románok vándoroltak be Erdélybe, és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. kezdetben jellemzően pásztorokodással foglalkoztak; jobbágyok voltak / nem rendelkeztek rendi kiváltságokkal; általában a magas török adók elől menekültek; ortodox vallásuk megtűrt volt; egy részük görögkatolikus lett).	0–3
	E4 Önálló ismereteivel, helyes megállapításaival kiegészíti és alátámasztja elemzését.	0–3
<i>Ugyanaz a válasz nem fogadható el két külön tartalmi elem (forráshasználat, történelmi gondolkodás és történelmi ismeretek) pontozásánál is.</i>		
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM / VIZSGAPONT		33

16. A gazdasági rendszerváltoztatás

(hosszú)

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően a gazdasági rendszerváltoztatást mutatja be. A válasz a források felhasználásával lényegi összefüggéseket tár fel.	0–2
Tájékozódás térben és időben	T1 Rögzít egy lényeges dátumot (pl. rendszerváltozás: 1989/90, a harmadik magyar köztársaság kikiáltása: 1989. október 23., első demokratikus választások: 1990).	0–2
	T2 Rögzít egy térbeli elemet (pl. a keleti tömb felbomlott; Magyarország a nyugati gazdasági modellt vette át).	0–2
Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása	K1 Szakszerűen használja a következő általános történelmi fogalmakat: pl. munkanélküliség, hitel, infláció, államadósság.	0–2
	K2 Szakszerűen használja a következő konkrét történelmi fogalmakat: pl. privatizáció, kárpótlási jegy, tervgazdaság, piacgazdaság.	0–2
	K3 A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0–2
	F1 Rögzíti, hogy kárpótlás járt a kommunista diktatúra idején elvesztett tulajdonért, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. nem pénzt, hanem tulajdonra beváltható kárpótlási jegyet kaptak; a kárpótlás csak részleges volt; ezáltal az emberek részt tudtak venni a privatizációban; nemcsak tulajdonért, hanem	0–3

Ismeretszerzés, források használata	személyi sérelemért is járt a kárpótlás; a holokauszt áldozatai is részesültek kárpótlásban).	
	F2 Rögzíti, hogy az infláció megugrott, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. megszűnt a kötött árú termékek köre; megjelent a piaci árszabás; az életszínvonal csökkent; megszűnt a termékek állami támogatása).	0–3
	F3 Rögzíti a forrás egy lényegi elemét (pl. kezdetben alacsonyak voltak a privatizációs bevételek; 1994–1998 között volt a legmagasabb a privatizációs bevétel), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. kezdetben nem a bevétel maximalizálása volt a cél; az MDF-kormány célja magyar vállalkozói réteg kialakítása volt; később a multinacionális / vállalatok nagyobb szerepet kaptak a privatizációban; 1994 után a privatizáció alá eső vállalatok köre kibővült; sok vállalatot külföldi befektető vásárolt meg; sok üzemet a privatizáció után felszámoltak; a privatizáció során számos visszaélés történt).	0–3
Történelmi gondolkodás és történelmi ismeretek	E1 Rögzíti, hogy a tervgazdaságot / tervutasításos rendszert a piacgazdaság váltotta fel, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (növekedett a magántulajdon aránya; a szociális piacgazdaság kialakítása volt az új kormány célja; a vállalkozás szabadsága biztosítottá vált; ez a folyamat már a '80-as évek végén elkezdődött).	0–3
	E2 Rögzíti, hogy megjelent a munkanélküliség, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. ez korábban rejtetten volt jelen a munkahelyeken; korábban teljes foglalkoztatottság volt; elsősorban az idősebb korosztályokat / alulképzett munkavállalókat érintette; a '90-es években végig nagy gondot okozott a munkanélküliség; a nehézipari körzetekben a munkások jelentős részét érintette).	0–3
	E3 Rögzíti, hogy feloszlott a KGST, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. az export a KGST helyett az EGK / EU felé irányult; a KGST-tagok egymás között elszámoltak; Oroszország tartozott Magyarországnak; a külgazdasági kapcsolatokban Németország lett a legfontosabb szereplő; a volt szocialista országokkal csökkent a külkereskedelem mértéke).	0–3
	E4 Önálló ismereteivel, helyes megállapításaival kiegészíti és alátámasztja elemzését.	0–3
<i>Ugyanaz a válasz nem fogadható el két külön tartalmi elem (forráshasználat, történelmi gondolkodás és történelmi ismeretek) pontozásánál is.</i>		
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM / VIZSGAPONT		33

A feladatlapon szereplő források (kép, ábra, térkép, adatsor) forrásai:

2. Borhegyi–Szabados: Történelem 9. Oktatási Hivatal, Budapest, 2020.
https://www.nkp.hu/tankonyv/tortenelem_9_nat2020/lecke_03_009
3. https://www.nkp.hu/tankonyv/tortenelem_9_nat2020/lecke_06_021
<https://mek.oszk.hu/10600/10604/10604.htm#2>
4. https://it.wikipedia.org/wiki/Architettura_barocca#/media/File:Lazio_Roma_Gesu1_tango7174.jpg
https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Sant%27Agnese_in_Agone_facade,_Rome,_Italy.jpg
5. https://www.nkp.hu/tankonyv/tortenelem_10_nat2020/lecke_04_012
https://hu.wikipedia.org/wiki/%C3%93nodi_orsz%C3%A1ggy%C5%B1%C3%A9s
<https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Szovegyujtemeny-szovegyujtemeny-1/a-kuruc-kor-irodalma-A2A/ii-rakoczi-ferenc-1676-1735-A2C/emlekiratok-reszletek-A2D/rakoczi-ferenc-fejedelem-emlekiratai-a-magyarorszag-i-haborurol-1703-tol-annak-vegeig-A36/1703-A37/?list=eyJmaWx0ZXJzJjogeyJNVSI6IFsiTkZPX0tPTllfU3pvdmVnZ3l1anRlbWVueV8xIl19LCAicXVlcnkiOiAiRXN6ZSBUYW1cdTAwZTFzIn04.>
6. <https://www.thoughtco.com/francis-cabot-lowell-the-textile-revolution-1991932>
7. Száray Miklós: Történelem III. középiskolák számára, 11. évfolyam. Forrásközpontú történelem. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2011.
8. Borhegyi Péter – dr. Nánay Mihály: Történelem 11. Oktatási Hivatal. Budapest, 2020.
9. <https://adt.arcanum.com/hu>
10. Helmuth Kohl Németország-politikájának tízpontos terve. In: A német kérdés 1945–1990. Dokumentumgyűjtemény. Válogatta: Németh István. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1993.
11. Kommunista hadjárat a magyar vidék ellen | Nemzeti Emlékezet Bizottsága (neb.hu)
Horváth Gergely Krisztián: Kétségbeesésben írtam. phpNtH1jv.pdf (neb.hu)
Varga Zsuzsanna: A termelőszövetkezetek és az agrárirányítás közötti párbeszéd formálódása az átszervezést követő években. Történeti Tanulmányok 7. (1999) (oszk.hu)
„Minden kényszer nélkül” - Válogatás a tévesztés befejezésének levéltári dokumentumaiból | Magyar Nemzeti Levéltár (gov.hu)
12. Történelem középszintű írásbeli vizsga, 2011. október.
https://dload-oktatas.educatio.hu/erettsegi/feladatok2011osz/kozep/k_tort_11okt_fl.pdf
13. Boronkai–Gianone–Kormos–Kovács–Simonkay–Tamásiné: Történelem 10. Szent István Társulat, Bp. 2021
14. <https://en.wikipedia.org/wiki/File:Davidlowrendezvous.png>
David Low, Evening Standard, 1939. szeptember 20.
15. Verancsics Antal Erdélyről (De situ Transsylvaniae, Moldaviae et Transalpiniae)
https://adatbank.ro/html/alcim_pdf8431.pdf
16. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99100025.tv>
https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_qlsf001.html
https://index.hu/gazdasag/magyar/2011/05/27/allam_es_energetika/